

ПАЛІТЫЧНАЯ СФЕРА

Палітыка мовы

№16-17(1-2)/2011

Анатацыі і ключавыя словы

Палітыка мовы: сучаснасць

Ірына Лашук, Аксана Шэлест. Сімвалічнае і камунікатыўнае вымярэнне моўных практыкаў беларускіх палякаў

У артыкуле разглядаецца роля польскай мовы як адной з падстаў канструявання этнічнай ідэнтычнасці беларускіх палякаў, фактары выбару роднай мовы як спецыфічнага сімвалічнага акту і ўплыў гэтага выбару на іншыя аспекты зместу групавой ідэнтычнасці. Асабліва ўвага нададзена аналізу выкарыстання польскай, беларускай і рускай моваў у рэальных камунікатыўных практыках беларускіх палякаў, устаноў на захаванне і трансляцыю польскай мовы як аднаго з механізмаў захавання ідэнтычнасці і культурнай своеасаблівасці дадзенай супольнасці.

Ключавыя словы: беларускія палякі, этнічная ідэнтычнасць, мова, моўныя практыкі, дыгласія

Аляксей Ластоўскі. Вобразы ўлады, народу і «чужых» у публічных выступках вышэйшых дзяржаўных асобаў Беларусі перыяду «лібералізацыі» (2008–2010 гады)

У дадзеным артыкуле аналізуецца працэсы фарміравання і трансляцыі вобразаў улады, народа і «чужых» у выступках беларускіх дзяржаўных асобаў перыяду лібералізацыі (2008–2010 гг.). Правяраецца гіпотэза, паводле якой лібералізацыя павінна выцягвацца і ў публічных тэкстах, дзе яна мусіць весці да адмовы ад стратэгіі ізаляцыі і зніжэння агрэсіўнасці ў адносінах да тых, хто традыцыйна ўспрымаецца «чужымі». Робіцца выснова, што лібералізацыя беларускімі ўладамі разумелася ў вельмі абмежаваным фармаце, што ўрэшце прывяло да заканамернага згортвання гэтага курсу.

Ключавыя словы: палітычная ідэнтычнасць, публічныя прамовы, беларускія афіцыйныя асобы, лібералізацыя

Уладзіслаў Іваноў. Фемінізацыя *nomina agentis* беларускай мовы і праблема каланізацыі

Артыкул прысвечаны вузкай і досыць маргінальнай моўнай тэме – фемінізацыі *nomina agentis* беларускай мовы. Калі на першы погляд тэма ўспрымаецца занадта

вускай, то яе разуменне і артыкуляванне праз прызму сучасных дэбатаў вакол беларускага правапісу, а таксама праз прызму фемінісцкую вядзе да каланіялісцкай перспектывы. На прыкладзе прыняцця і адмовы фемінізацыі выразна бачыцца, наколькі афіцыйная мова – каланіяльны прадукт, які спасылаецца на стылістычныя нормы рускай мовы.

Ключавыя словы: каланіялізм, моўны каланіялізм, дэкаланізацыя, фемінізацыя мовы, фемінізацыя *nomina agentis*, моўная палітыка

Палітыка мовы: гісторыя

Андрэй Казакевіч, Андрэй Асадчы. Пачаць пісаць па-беларуску. Рэгіянальны і сацыяльны склад беларускага адраджэння, канец XIX – пачатак XX стагоддзя)

Артыкул прапануе вынікі аналізу біяграфій прадстаўнікоў беларускага культурнага руху, якія пачалі публіцыстычную ці літаратурную дзейнасць на беларускай мове ў перыяд паміж 1880 і 1918 гадамі. У прыватнасці разглядаецца геаграфія нараджэння, узрост далучэння да культурнага руху, сацыяльнае паходжанне, адукацыйны ўзровень, прафесійны склад, працягласць жыцця, прычыны смерці і некаторыя іншыя параметры. Праведзены аналіз дазваляе выявіць некаторыя істотныя рэгіянальныя і сацыяльныя асаблівасці прадстаўнікоў беларускага руху як групы і больш дэталева разумець нацыятворчы працэс на мяжы XIX і XX стагоддзяў.

Ключавыя словы: беларуская нацыя, адраджэнне, культурны рух, нацыя-тварэнне, сацыяльная гісторыя

Алег Дзярновіч. Літоўская мова ў Вялікім Княстве Літоўскім: паміж функцыяй і статусам

Галоўная праблема, якая ставіцца ў артыкуле, – чаму літоўская мова, маючы з пачатку XVI ст. свае першыя пісьмовыя фіксацыі, а ад 1547 г. і багатую традыцыю кнігадрукавання (праўда, пераважна ў герцагскай Прусіі), так і не здолела здабыць статус афіцыйнай канцылярскай мовы ў дзяржаве, якая мела назву Вялікае Княства Літоўскае? Аўтар артыкула бачыць магчымы адказ у прызнанні таго, што ў шматэтнічным і шматкультурным грамадстве ВКЛ XV–XVII в. існавала моўная сітуацыя «мноства дыгласій», калі за кожнай мовай былі даволі выразна замацаваныя пэўныя грамадскія функцыі. У адрозненне ад білінгвізму дыгласія, як сацыя-лінгвістычны феномен, прадугледжвае тым, хто гаворыць, ацэнку сваіх ідыём паводле шкалы «урачыстае – будзённае». У адной і той жа грамадскай сферы адначасова не выкарыстоўваліся дзве моўныя сістэмы (афіцыйная і народная).

Ключавыя словы: сацыялінгвістычная сітуацыя, катэхізацыя, кнігадрукаванне, афіцыйная канцылярская мова, дыгласія

Палітычныя ідэі

Ірына Міхеева. Палітычныя і сацыякультурныя асновы ідэалагемы «Чацвёртая Рэч Паспалітая»

Артыкул раскрывае спецыфіку складанага комплексу культурна-гістарычных, палітыка-эканамічных і ментальных прычын і ўмоў станаўлення ідэалагемы «Чацвёртая Рэч Паспалітая» ў яе правай версіі (у рамках сацыял-кансерватыўнай ідэалогіі партыі «Права і Справядлівасць»). Аналізуецца шэраг архетыпічных асноў польскага феномену «гістарычнай палітыкі» (міф ворага, міф новай дзяржавы і новага чалавека, міф ахвяры), а таксама праявы «паганскага мінулага» ў палітычным сучасным польскай дзяржавы (культ святых гор, мартыралагічны культ). Робіцца выснова аб мэтазгоднасці разгляду культурна-палітычнай гісторыі Польшчы ў катэгорыях посткаланіялізму, які дазваляе выявіць у нацыянальна-кансерватыўным палітычным дыскурсе спецыфічныя ідэалогію анігіляцыі спадчыны ПНР, паўстанцкую міфалогію і культ паразы.

Ключавыя словы: еўрапейская інтэграцыя, палітычная міфалогія, кансерватызм, нацыяналізм, гістарычная палітыка, архетыпы

Інстытуты палітыкі

Вадзім Смок. Рэгіянальная палітычная эліта Беларусі і Польшчы: параўнальны аналіз Гарадзенскай вобласці і Падляшскага ваяводства

У артыкуле даследуецца ўплыў палітычных і эканамічных інстытутаў Беларусі і Польшчы на працэс фармавання элітаў у Гарадзенскай вобласці і Падляшскім ваяводстве. Паводле гіпотэзы, розная інстытуцыйная спадчына, сучасны палітычны рэжым ды структура эканомікі павінны мець вынікам розную структуру рэгіянальных элітаў. На аснове звесткаў пра дэпутатаў праводзіцца аналіз складу рэгіянальных прадстаўнічых органаў улады паводле шэрагу крытэраў. Вынікі параўнання часткова пацвярджаюць пастаўлены тэзіс праз відавочныя адрозненні ў складах прадстаўнічых органаў. Разам з тым, заўважаецца пэўнае падабенства двух выпадкаў, а таксама ўплыў іншых чыннікаў на фармаванне рэгіянальных палітычных элітаў, што дазваляе гаварыць пра комплекснасць і неадназначнасць гэтага працэсу.

Ключавыя словы: Гарадзенская вобласць, Падляшскае ваяводства, рэгіянальныя эліты, дэмакратыя, аўтарытарызм

Рэцэнзіі (гісторыя)

Аляксандр Шамякін. Ад Брэста да БССР. Траццяк, С. А. (2009). Брэсцкі мір і грамадска-палітычныя працэсы ў Беларусі: лістапад 1917 – студзень 1919 г.

У рэцэнзіі разглядаецца кніга беларускага гісторыка С. Траццяка, прысвечаная палітычным і дзяржаватворчым працэсам у Беларусі ў 1917–1919 гадах.

Ключавыя словы: рэцэнзія, БНР, БССР, беларуская дзяржава, рэвалюцыя, Першая сусветная вайна

Аляксандр Філіпаў. *Беларусь: нетрадыцыйная гісторыя. Беларусь в XX веке: нетрадиционное представление истории (2010). Под ред. В. Н. Сидорцова.*

Рэцэнзія прысвечаная спрэчнай інтэрпрэтацыі гісторыі Беларусі ў кнізе пад рэдакцыяй беларускага гісторыка В. Сідарцова. Крытычна аналізуецца асобныя канцэпцыі, метады і эмпірычны матэрыял прапанаваны ў кнізе.

Ключавыя словы: рэцэнзія, гісторыя Беларусі, гістарычная навука, сінергетыка, гісторыя паўсядзённасці

Уладзіслаў Іваню. *«Разам, але амаль асобна». Монолатий, Иван (2010). Разом, але майже окремо. Взаємодія етнопалітичних акторів на західноукраїнських землях у 1867–1914 рр.*

Разглядаецца кніга ўкраінскага даследчыка Івана Маналація, фокусам якой выступае этнічнае і палітычнае развіццё Заходняй Украіны ў другой палове XIX – пачатку XX стагоддзя.

Ключавыя словы: рэцэнзія, Заходняя Украіна, этнічная палітыка, этнічныя стасункі, Аўстра-Венгрыя

Уладзімір Шчэрбаў. *Усходняя Еўропа – адзіная вялікая крывёю. Snyder, Timothy (2010). Bloodlands. Europe between Hitler and Stalin.*

Рэцэнзія на вядомую і дастаткова папулярную кнігу амерыканскага гісторыка Т. Снайдэра. Аналізуецца канцэпцыя і метады гістарычнага наратыву, таксама звяртаецца ўвага на пэўныя праблемы ў даследаванні, звязаныя з выкарыстаннем аўтарам кнігі пераважна другасных гістарычных крыніц.

Ключавыя словы: рэцэнзія, Другая сусветная вайна, палітычныя рэпрэсіі, масавыя забойствы, ахвяры вайны

Аляксей Ластоўскі. *Бунт тутэйшых супраць нацыі. Чернявская, Юлия (2010). Беларусь. От тутэйшых – к нации.*

Рэцэнзія разглядае кнігу беларускай даследчыцы Юліі Чарняўскай, прысвечаную асабліва сям фарміравання беларускай нацыі і нацыянальнай ідэнтычнасці.

Ключавыя словы: рэцэнзія, Беларуская нацыя, ідэнтычнасць, этнічная гісторыя, фальклор, нацыянальная самасвядомасць

Рэцэнзіі (палітыка, грамадства)

Павел Баркоўскі. *Дыялогі для перацэнкі каштоўнасцяў. Мацкевич, В.В. (2010). Переоценка ценностей в культуре и истории Беларуси.*

У рэцэнзіі разглядаецца кніга вядомага беларускага інтэлектуала і грамадскага дзеяча Уладзіміра Мацкевіча. Аналізуецца логіка аўтара ў вырашэнне «праблемы каштоўнасцяў» у сучасным беларускім грамадстве і культуры.

Ключавыя словы: рэцэнзія, Уладзімір Мацкевіч, культурныя каштоўнасці, беларуская палітыка, інтэрпрэтацыя гісторыі, метадалогія

Андрэй Асадчы. *У ідэалагічным працэсе: нейтаймаваная плынь фактаў ды ідэяў.* Слука, О. Г. (2010). *Идеологические процессы в Беларуси.*

У рэцэнзіі крытычна аналізуецца кніга Алега Слукі – аднаго з актыўных прапагандыстаў «ідэалогіі беларускай дзяржавы», – прысвечаная ідэалагічным працэсам у сучаснай Беларусі.

Ключавыя словы: рэцэнзія, ідэалогія беларускай дзяржавы, нацыянальная ідэя, беларуская палітыка, беларуская дзяржава

Таццяна Чыжова. *Беларускі штогоднік: аналітыка, навука і публіцыстыка.* *Белорусский ежегодник. Сборник обзорных и аналитических материалов по развитию ситуации в Республике Беларусь (2010). Сост. и ред. А. Паныковский, В. Костюгова.*

У тэксе рэцэнзуецца найбольш вядомае штогадовае выданне, прысвечанае сацыяльнаму, палітычнаму і эканамічнаму развіццю Беларусі ў 2010 годзе.

Ключавыя словы: рэцэнзія, беларуская палітыка, эканоміка, грамадства, аналітыка, палітычная навука

Андрэй Казакевіч. *Беларускі слоўнік плагіяту.* Шынкароў, В. В., Раманав, С. П. (2011). *Беларускі палітычны слоўнік.* Мінск: Адукацыя і выхаванне.

У рэцэнзіі аналізуецца спецыялізаваны слоўнік палітычных тэрмінаў, падрыхтаваны супрацоўнікамі беларускіх дзяржаўных ВНУ.

Ключавыя словы: паліталогія, палітыка, слоўнік, тэрміналогія, плагіят

Сяргей Богдан. *Арыгінальнае даследаванне па неарыгінальнай праблеме.* *Manufacturing Enemy Images? Russian Media Portrayal of Latvia (2008). Ed. Nils Muižnieks.*

У рэцэнзіі разглядаецца кніга сучасных латвійскіх даследчыкаў. Асноўны фокус кнігі – прычыны, кантэкст і стратэгіі фарміравання вобраза Латвіі ў расійскіх СМІ.

Ключавыя словы: рэцэнзія, Латвія, Расія, вобраз ворага, інфармацыйныя войны, СМІ

Сяргей Богдан. *Канчатковы Афганістан беларускай навукі.* Стурейко, Степан, Медяник, Владимир (2009). *Афганистан: этнополитический конфликт и проблема перемещенных лиц.*

У рэцэнзіі крытычна аналізуецца кніга беларускіх гісторыкаў, прысвечаная праблеме ўзброенага канфлікту ў Афганістане.

Ключавыя словы: рэцэнзія, Афганістан, узброены канфлікт, уцякацтва (бежанства), беларуская навука, даследаванне Усходу